

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Chr. M. Munthe
Viljam Olsvig:
„Ludv. Holbergs unge Dage“

Viljam Olsvig: «Ludvig Holbergs unge dage»

eller

Literaturhistorisk vinkelskriveri.

Ved artillerikaptein Chr. M. Munthe.

«Men utallige Skrifter komme for Lyset, som tiene hverken til Nytte eller Zirat, saa de hverken undervise eller fornøye, og kand lignedes ved bedske og ilde smagende Piller, hvilke med Viderlighed nedsvælgges og dog ikke operere.»

(Ludvig Holbergs «Moralske tanker»).

Som resultatet af et fleraarigt studium udkom ifjor paa Gyl-dendals forlag «Ludvig Holbergs unge dage» af Viljam Olsvig.

Et verk, som, skjønt det kun omhandler en enkelt periode (de 22 første aar) af en enkelt mands liv, dog udgjør et vældigt opus paa 655 tætrykte sider, er jo allerede i og for sig en literær begivenhed. Hvis Olsvig, som det ser ud til, det er hans mening, fortsætter dette arbeide videre — den nærmeste fortsættelse «Holberg og England» bebudes muligens at ville udkomme allerede i aar, og forarbejderne til den videre fortsættelse skal være langt fremskredne — vil vi her faa et literaturhistorisk verk, der, iallefald hvad volum angaar, bliver et af de betydeligste, vor desværre paa dette omraade ikke saa særlig righoldige literatur kan opvise.

I pressen blev bogen, da den udkom gennemgaaende modtaget meget velvillig. I «Aftenposten» for 21. september f. a. skriver saaledes arkivar Chr. Brinchmann:

«Holbergs unge dage» er en til yderlighed udtømmende udredning af Holbergs norske forudsætninger. Stort og smaat er hentet frem, som paa nogen tænkelig maade kan belyse emnet, og omhyggelig sigtet og ordnet. Alle trykte kilder er udnyttet og citeret; utrykte ligesaa. Og alt dette brogede stof er stillet sammen strengt kronologisk, aar for aar, dag for dag Bogen er et helt magasin af kulturhistoriske oplysninger, fuldstændig efter vor for by- og bygdemuseer saa interesserede tidsalders smag For enhver, som herefterdags tager sig for at studere Holberg, dette udtømmelige emne, bliver Viljam Olsvigs nye verk et uundværlig hjælpemiddel; det byder et fuldstændig apparat til erhvervelse af kjendskab til den store forfatters ungdomsliv og hans norske

forudsætninger. Det kan ikke raade tvil om, at denne bog bør anskaffes til alle offentlige biblioteker. Den er skrevet slig, at alle kan læse den og følge med.»

Selv Holbergianeren Nordahl-Olsen siger i sin ellers noksaa haardhændte kritik af bogen i «Morgenbladet», at «Hr. Olsvig fortjener stor Ros og Anerkjendelse for alt det rige Materiale, han med uhyre Flid og minutiøs Nøiagtighed har samlet sammen fra alle spredte Kilder . . .»

Efter dette vil den store læsende almenhed, for hvem bogen efter forfatterens egen udtalelse er bestemt, men som af gode grunde hverken har lyst eller anledning til selv at foretage nogen mere indgaaende kritisk prøvelse af arbeidet, let have faaet det indtryk, at man her staar overfor noget af et literaturhistorisk storverk, et kildeskrift af rang. Det er denne opfatning, jeg efter at have gjenlæst bogen finder ikke bør staa uimodsagt.

I.

«Al historie bestaar af to ting, nemlig fakta og synsvinkler», siger Olsvig, og han bebrejder tidligere historikere og da specielt de danske, at de mangler «synsvinkler». At den ærede forfatter selv ikke lider af denne mangel, vil man nedenfor faa anledning til at forvise sig om, — skade kun, at «vinklerne» saa ofte er skjæve. Der kommer i «Holbergs unge dage» frem en ensidighed og et skjævsyn, som jeg tror, jeg tør sige, er temmelig enestaaende at se hos «folk, som skulde representere historiske studier», for at bruge et af forfatterens egne udtryk. Jeg siger ensidighed; Olsvigs skildringer minder nemlig forsaavidt om maanelandskaber, som alt hos ham er enten blændende hvidt eller kullende sort, overgange, schatteringer kjender han ikke, og det er dog disse, mellemtoneerne, som maa til for at faa frem et sandt og helt billede. Det er, synes det mig, — foruden at det røber liden historisk kultur —, noksaa ubegavet og, jeg havde nær sagt, aandelig fossilt at fremstille f. eks. alt dansk eller tysk, som mere eller mindre ynkeligt og elendigt, medens samtidigt alt, som er (ægte) norsk skal hæves til skyerne som herligt og udmerket.

Det er specielt Danmark og danskerne — især de danske konger og de danske historikere —, som Olsvig stadig haaner, ja næsten ligefrem udskjælder. De virker paa ham som en rød klud paa en olm okse. Det er ligefrem løierlig at se, hvorledes

han formelig har vanskelig for at nævne en dansk mand uden i forbigaaende at give ham et lidet iltert spark. Naar Fredrik den fjerde i 1704 foretrak at reise overland fra Arendal til Christianssand, saa var det, paastaar Olsvig, fordi han «rim. var en feig natur». Naar Holbergs omgangsven og kollega, den danske professor Hans Gram, i et af sine breve i al uskyldighed skriver: «Jeg har ikke med saa stor Attraa bedet ham (Holberg) om Noget som forleden, da han blev saa complaisant baade at synge og spille mig dette Klippestykke» (et norsk musikstykke med motiv fra sagnet om de underjordiske), saa udtrykker Olsvig dette (s. 296) saaledes: «Gram har med selvbehagelighed fortalt, hvorledes han i 1741 formaaede L. Holberg til at spille og synge for ham et norsk klippestykke.» Olsvig kan ikke berette om, at kong Fredrik IV med sit følge roede forbi Jøringnæs (eller Jørungnæs som Olsvig kalder det) uden i en slags hypothetisk parentes — han ved absolut intet derom — at tilføie «hvor ingen af den danske konges ledsagere har den svageste fornemmelse af, at her ror de over Jomsvikingslagets historiske grund, de har kun een tanke at undgaa sjøgang og sjøsyge» (s. 502). — «Kristian 5. udmerkede sig som Rigernes styrer ved i ethvertfald een selvstændig virksomhed. Det er hans mange rangforordninger» (s. 459). — «Molesworth modarbeides af hoffets taabelige afhængighed af den franske politik; han hader Enevældet i Danmark og sammenligner det med Lud. 14 s og med det tyrkiske enevælde, som han (vistnok med megen grund) finder mere intelligent og humant» (s. 547). — «Enevoldskongernes mistænkelige politik (kbhske læsere maa undskylde dette hapaks heuromenon¹; udtrykket samvittighed i forbindelse med de høitskattede Fredriker og Kristianer forekommer ikke hos de kbhske historikere) — saa sin fordel i, at deres hvervede tropper var saa lidet nationale som mulig . . .» (s. 640).

Om presterne skriver vor historiker (s. 64): «Inden stiftets embedsstand var dog den talrigste gruppe den, der betjente de 150 kirker. Indehaverne af det «hellige Prædicheembede», forvalterne af kirkens sakramenter, disse mænd uden hvis medvirken en barnedaab eller brudevielse ikke kunde finde sted og

¹ Hr. cand. mag. Olsvig maa selv undskylde, men — siden vi nu engang skal tale græsk — heder det ikke i almindelighed «hapaks eiremenon»?

intet lig komme ordentlig i jorden; (tænk det, Hedda!) — deres stand var ophøiet over menigheden; de repræsenterede en væsentlig del af statens retsordning med dens magt og myndighed . . . De vedblev altid at ha blikket vendt dels mod Hans Velærværdighed Bispen i stiftsstaden dels mod den ansættende myndighed i Kbh., Guds enevældige statholder, H. Maj. Kongen, og det hele kgl. hus¹) (s. 65). «Kongens luterske prestegaards-herrer i 17. aarh. suget til sig bøndernes kontanter og samlet sig saameget jordegods som mulig» (s. 341). Paa Holbergs tid var — oplyser forfatteren — «den regelmæssige vei til at faa kald og brød den at gifte sig ind i en af de store presteslegter men endnu sikrere var det at skaffe sig venner i Kbh. helst en kgl. frille eller hendes lakei.» Dette som en liden prøve paa forfatterens «synsvinkler» og paa kulturniveauet i hans bog! For enhver, der har noget nærmere kjendskab til de forhold, Olsvig saaledes søger at skildre, vil det være iøinefaldende, at forfatteren her gjør sig skyldig i en af de største feil, en historiker kan begaa, den fra de mere sensationelle og derfor mest omtalte enkelttilfælde at slutte til det almindelige. Hvad er det f. eks. for en overfladisk og frivol dom, Olsvig her har fældet over præsteskabet i sin almindelighed! Havde forfatteren — som det sømmer sig en, der vil skrive historie og ikke bare historier — virkelig søgt at sætte sig ind i forholdene, saaledes som de arter sig inden det store brede lag af præster paa den tid, vilde han seet, at det netop var præsterne, der mere end nogen anden af de dannede klasser stod almuen nærmest og — deres skrøbeligheder tiltrods (de var jo børn af sin tid og maa bedømmes derefter!) — var menigmands veiledere og hjælpere. Det var fra de talrige præstegaarde, at der efter fattig leilighed spredtes lys i det kulturelle mørke, hvori almuen dengang levet. Og hvad skildringen af «udsugelserne» og af «kontanterne» og «jordgodset» angaar, saa virker dette, — naar det som her skal tages som en almenskildring af præsternes økonomiske forhold paa 1600- og den første halvdel af 1700 tallet — for dem, der kjender til den armod, som herskede i de aller fleste præstehjem paa den tid, ligefrem paradisk.

Forfatteren haaner ved enhver mulig anledning den danske

¹ Denne tirade synes jeg minder ubyggelig om Kjellands «Sne»!

historieskrivning og de danske historikere. Saaledes skriver han (s. 347): «Men historisk tænkning i Kbhvn blev ikke frigjort med et slag. De gamle hævdvundne historiske synsvinkler vedblev at herske i de kgl. stiftelser, ved d. kgl. universitet, i d. Store Kgl. Bibliotek, for ikke at tale om d. kongelige Geheime-arkiv, hvor man sidder og gemmer paa alle de kostelige hemmeligheder fra Enevoldstidens kgl. regjereri. I det danske Nationalbibliothek, som fremdeles (sic!) heder det store Kongelige Bibl., havde man et slags privilegium ogsaa paa Holbergstudiet. Her sad som bibliotekar fra 1800, fra 1829 som Overbibliothekar, til 1861 Erik Werlauff, og samlede paa kbhske antikviteter og paa Antegnelser til L. H.s Komedier og til hans Danske Epistler (se Olsvig 1904' 368). Arven efter Werlauff blev udgit af hans efterfølger som Overbibliothekar, Chr. Bruun». (s. 347). — Paa s. 416 siger Olsvig bl. a., at det var yderst ufor-sigtig af Holberg i sin biografi at nævne, at han var fattig; thi dette har senere været en kjærkommen anledning for de danske Holbergforskere til at fremstille Holberg næsten som en tigger. Holberg siger ikke selv, anfører Olsvig, at han f. eks. paa sin udenlandsreise i 1704 maatte tigge sig tilbage til Amsterdam. «Men 1754, straks efter at den grundrige baron var død, som ikke havde undt sine nærmeste kbhske venner en eneste skilling af sin kollosale rigdom¹, hed det, at han «paa sine udenlandske reiser maatte saa godt som betle sig frem.» Disse ord — fortsætter Olsvig — gjengives af anti-holbergianeren Chr. Bruun uden noget forbehold.» (s. 416).

Det er i sandhed en eleveret «synsvinkel», som giver sig udtryk i dette ræsonnement!² Og hvad skal man sige om betegnelsen «anti-holbergianeren» om overbibliothekar Chr. Bruun i Kjøbenhavn! Fordi denne har vovet at hævde en fra Olsvig afvigende opfatning om forskellige spørgsmaal angaaende Holberg, undser Olsvig sig ikke for at komme med en slig gaminagtig betegnelse om en anseet udenlandsk videnskabsmand.

¹ Udhævet her.

² Et udslag af den samme mindre renslige tankegang er det, som kommer tilsyne, naar Olsvig (s. 525) ligeoverfor biskop Arentz og dennes søn rektor Arentz, to meget anseede mænd i sin tid i Bergen, synes at ville insinuere, et de undlod at holde sin slægtnings, Ludvig Holbergs, minde i ære, fordi de ikke var blevet betænkte i hans testamente.

Jeg skulde ikke have sagt noget om det, hvis det endda havde været i en avispolemik, men at anslaa en slig tone i et verk, der om ikke videnskabelig dog vel i allefald burde være saglig, det gaar dog anstændigvis ikke an! Jeg er ellers ikke av dem, som er særlig nærtagende m. h. til hvad man i udlandet tænker og mener om os her i Norge, men jeg kan ikke negte for, at jeg ved læsningen af «Holbergs unge dage» følte et vist ubehag ved tanken paa, at denne bog i udlandet f. eks. i Danmark skulde kunne blive taget som norm for det niveau, den historiske kultur og den historiske forskning staar paa her i landet, en mulighed, som desværre synes saa meget mere nærliggende, naar hensyn tages til, at forfatteren jo er en mand med den høieste akademiske uddannelse paa dette omraade, som vort universitet overhovedet kan yde, en mand, som heller ikke kan paaskyde ungdommelig ubesindighed eller literær umodenhed, og som — hvis jeg ikke tager meget fejl — har nydt den offentlige anerkjendelse, som ligger i til udarbeidelsen af dette sit verk at have erholdt understøttelse saavel af universitetets som af andre videnskabelige stipendiefond, og som endelig ligeoverfor udlandet og en eventuel kritik derfra med en vis berettigelse kan pege paa den ugjendrivelige kjendsgjerning, at hans bog i den norske presse hidtil gjennemgaaende har faaet den mest velvillige modtagelse endog — som vi har seet — fra præsumptivt sagkyndigt hold.

II.

Olsvig taler ofte haanlig om, hvad han kalder «indflytterfolket», hvormed han, saavidt jeg har kunnet se, mener dem, hvis forfædre engang i tiden — omend for aldrig saa længe siden — er kommet udenifra, fra et andet land. I modsætning til disse i Olsvigs øine fremmede usurpatorer opstilles da som de virkelige, de egentlige ægte normænd alle dem, som er saa lykkelige at have et stamtræ af udelukkende indfødte nordmænd. (Som man let vil forstaa, er de, hvis «ahner» i en forholdsvis nærliggende fortid skjuler sig i dunkelheden, her særlig gunstig stillet, idet de uden videre ophøies og indlemmes i de indfødtes nationale adelsstand.) Som sagt, mod disse «indflyttere» hvæsser hr. Patrick Wiljam Olsvig stadig sin pen: «I

sine fremmedklingende navne (som udtalen hurtig fornorskede efter norske lydlove,¹ men som vedblev at føre det fremmedartede udseende med sine c og z, tz, sch, th og dobbelt w, med stumme d og eer) beholdt disse indflytter-slegter et synlig merke, der tjente dem som et slags (adelig) skjoldemerke eller vaaben, som de indtil vore dage haardnakket har holdt fast ved. Disse fremmede indflytternavne fik en uforholdsmæssig udbredelse ved at gjenoptages, naar de uddøde, og ved at formere sig ved efterligning. (sic!) Indtil vor tid har slegter med saadant familiermerke kunnet se ned paa de indfødte slegter som paa folk af ringere herkomst.» (s. 55.) I en henvisning (s. 543) fortsætter vor historiker: «Da byen Christiania i 19' aarh. fik flere hundrede nye gadenavn efter mænd, hvis navn har været knyttet til lokaliteten paa en eller anden løs maade, var det et faatal af disse hundreder af nye gadenavne, som ikke bogstaveres med Schw, ck, tz o. s. v.» Naar man læser denne (forøvrigt unegtelig i den foreliggende forbindelse noget periferiske) bemærkning, hvis korrekthed da forresten ogsaa turde være mere end tvilsom, faar man næsten indtryk af, at Olsvig tror, at disse i hans øine saa vederstyggelige schw'er, ck'er og tz'er har været en speciel anbefaling for vedkommende navne som gadenavn! Jeg synes ellers nok, at den ærede forfatter faar holde disse foragtede «indflyttere» tilgode, at de har saa vidt pietetsfølelse og historisk kultur, at de ikke giver sig til at klusse paa det navn, de har faaet i arv fra sine forfædre. Som jeg senere muligens skal komme tilbage til, har Olsvig forøvrigt selv besørget det fornødne i saa henseende; han har nemlig i sin bog optraadt som den rene baptistpræst ligeoverfor fremmednavne, familienavne ikke undtagen (idet han f. eks. har gjort Treschow til Træskov, Stochflet til Stokflet og omdøbt Welhaven til Velhaven, Wachtmeister til Vagtmester o. s. v.).

Jeg tror gjerne, at Olsvig selv mener, at det er «lyktes» ham — som han udtrykker det — at sætte sig helt og fuldstændig ud over «de gamle hævdvundne historiske synsvinkler» — en forøvrigt i og for sig tvilsom fordel, medmindre de nye «vinkler», som sættes i steden, er rigtigere — men naar det ser ud, som

¹ Det skulde, i parentes bemærket, være morsomt at vide efter hvilke lydlove fornorskningen ellers skulde have foregaaet.

han tror, at disse hans synsvinkler er originale, saa tager han i allefald fejl. Det er nok, Gud bedre det, mange her i landet, som ser forholdene under den samme skjæve vinkel som han. Det risp i øiet, som hans — hvad skal jeg kalde det — overernærede nationalfølelse har bibragt ham, det skakkjorte syn gaar nok ogsaa mange andre omkring med. Olsvig er saavist ikke alene om det.

Men tilbage til bogen! Udgangspunktet for det hovedræsonnement, som føres i «Holbergs unge dage» — hvilket forøvrigt ogsaa gjenfindes i Olsvigs tidligere bøger — er, at det først er nu i vore dage, at Holberg igrunden, literaturhistorisk seet, er opdaget, og denne opdagelse skyldes da ham, Olsvig. Hvad denne nu som i sine tidligere verker høit og tydelig forkynder, er m. a. o. kort og godt: Holberg er stor og jeg, Olsvig, jeg er hans profet! «I vore dage — siger Olsvig i fortalen til sin sidste bog — er alle vedkommende blit enige om, at hans (Holbergs) biografi endnu ikke er skrevet.» I betragtning af, at, mig bekjendt, ikke en eneste literaturhistoriker har givet Olsvig medhold i hans mærkelige opfatning af Holbergs selvbiografi (at den skulde være at betragte som et blot og bart forsvarsskrift uden større historisk værdi), medens paa den anden side en saa kyndig Holbergforsker som ovennævnte Chr. Bruun, der forresten saavidt vides ogsaa er den eneste, som har bemøiet sig med at underkaste de Olsvigske hypoteser en mere indgaaende kritisk drøftelse, har plukket disse istykker led for led (i sin bog «Ludvig Holbergs tvende epistler til en høifornem herre», Kjhavn. 1895), i betragtning af disse fakta, synes Olsvigs ovenanførte paastand temmelig «frek» (for at bruge hans egen skrivemaade.) Det skal, forekommer det mig, sandelig ogsaa en temmelig stor portion freidighed til for paa denne maade helt at sætte ud af betragtning — jeg vil ikke tale om Holberg selv — men alt, hvad der tidligere af en række af Norges og Danmarks dygtigste historikere, mænd som f. eks. Ludvig Ludvigsen Daae i Norge og Werlauf og Chr. Bruun i Danmark, er leveret af bidrag til den store digters levnetsbeskrivelse.

Hvad paaberaaber da Olsvig sig som hjemmel for denne sin annektion af Holberg? Jo, siger Olsvig, man har hidtil ikke nogensinde seet Holberg ut fra hans norske forudsætninger; det har først jeg, Olsvig, gjort. Rent bortseet fra, at det for

mig iallefald er noget vist stivbenet skematisk, noget som smager af det lærde pedanteri paa Holbergs egen tid, saaledes at parcellere en mand op i hans norske forudsætninger, hans danske forudsætninger, hans engelske forudsætninger, hans europæiske forudsætninger o. s. v., saa turde det vel være lidt meget sagt, at ikke iallefald nogen af de mange nordmænd, som har behandlet dette emne — f. eks. Holbergianeren Nordahl-Olsen — skulde have skildret ogsaa nordmanden Holberg.

Som bekjendt paastaar iallefald Holberg selv, at han i sine tre «epistolae ad virum perillustrem» har leveret en selvbiografi, og endskjønt det skal indrømmes, at denne hans selvbiografi gjerne kunde have været fyldigere forsynet med navne og andre data, ligesom det ogsaa — som rimeligt kan være — i samme nok kan paavises feilerindringer og andre unøjagtigheder, saa skulde man dog tro, at dette verk som kildekrift for senere skildringer af Holbergs liv maatte blive at tillægge den alle største betydning, især da kilderne forøvrigt her er saa faa. Nu mener imidlertid Olsvig med støtte i forskellige fakta og data — hvis paalidelighed jeg muligens skal faa anledning til i et senere afsnit at komme tilbage til — at kunne godtgjøre, at hvad Holberg i denne sin selvbiografi har anført om sig selv, paa de fleste steder, for at citere Olsvig, «vrimler af selvmodsigelser, undladelser, tilføielser, forvrængninger og kunstige trykfeil». Endskjønt Olsvig, naar det passer i sammenhængen, ikke betænker sig paa at benytte selv løsrevne spøgefulde en-pasantbemærkninger i disse Holbergs breve til deraf at drage ret betydningsfulde og vidtrækkende slutninger, desavouerer han paa andre punkter totalt Holbergs egne anførsler, hvilke han betegner som «forsætlige forvrængninger», «advokatorisk pointering», «voldsom overdrivelse», «slig veltalenhed, som bestaar i at skjule sine tanker,» udslag af «en fortielsestaktik, som er skrigende» o. s. v. «Man maa, siger Olsvig (s. 528), engang for alle mindes, at Holberg i sit forsvarsskrift af 1726 skriver om sin ungdom overalt i en tone, som svarer til hvad vi i kortspil kalder misère-melding.» «Vi lader», forsikrer forfatteren paa et andet sted (s. 621), «os ikke længere vildlede af Holbergs misère-melding, naar han skal vække medlidenhed hos enevoldsherren.» Jeg gad vide, om ikke vor kjære Holberg, hvis han kunde se den behandling, den Holbergbegeistrede Olsvig har ladet hans

selvbiografi blive tildel, vilde blive fristet til at citere verset i sin 106te epistel: «A force de m'aider tu me rends miserable!» Man maa virkelig bede Gud bevare sig for slige venner og for slige «fortolkere». Sandelig, store mænd bør være yderst forsigtig, hvis de giver sig af med at tegne sit literære selvportræt. Om et par hundrede aar dukker der kanske op en eller anden liden Olsvig, som paatager sig at «fortolke» den store mand for en forbauset og forundrende samtid, og som klarligen beviser, at det ikke var et sandt ord i alt, hvad han fortalte om sig selv. Vil man for fremtiden skrive selvbiografier, bør man derfor vistnok helst gaa frem som ved oprettelse af testamenter: man faar skaffe sig vidner — helst to sollennitetsvidner, specialiter rogati — som bekræfter, at det, man har skrevet, ogsaa virkelig er ens egentlige og alvorlige mening. Ellers kan man ikke være tryk for, at man ikke bliver «bortfortolket» af eftertiden.

Det spørgsmaal trænger sig her uvilkaarlig frem: Men giver da ikke Olsvig nogen begrundelse for denne sin høist originale «synsvinkel» paa Holberg og hans selvbiografi? Man skulde dog tro, at i dette, som han kalder det, misère-spil fra Holbergs side, maatte Olsvig selv sidde med gode kort. Men dette er mærkelig nok langt fra tilfælde. Hele hans bevisførelse er bygget paa den hypotese, at Holbergs selvbiografi, de ovennævnte «epistolae ad virum perillustrem», ene og alene er et maskeret forsvarsskrift mod hans danske samtid, denne — for at benytte en af Olsvigs kraftsatser — «mur af selvgod tykhodethed, holsteinsk patricerhovmod, nedersaksisk aandsforladthed, sjellandsk stavnsbunden, livegen usseldom, dette kompakte barbari, som i russisk underdanighed og undersaatlig loyalitet kysser enevoldsmagtens skidne skospidser¹. Til forsvaret mod «denne uhyggelige bøg», «dette hundske kryb»¹ er det, paastaar Olsvig, at Holberg har skrevet sin selvbiografi, og den «vir perillustris», hvortil brevene angiver sig at være stilet (og som nu vistnok meget faa andre end Olsvig antager for andet end en fiktiv person), det er — ingen mindre end enevoldskongen, Fredrik den fjerde selv! Naar man nu ved, med hvilken «aller underdanigst» ærbødighed, datiden — Holberg selv ikke undtagen (cfr. f. eks. udtrykkene i den dedikation til kongen, som er indtaget foran

¹ V. Olsvig: «Det store vendepunkt i Holbergs liv», Bergen 1895, s. 16.

i hans omtrent samtidig udgivne «Danmark og Norges Beskrivelse») — altid anvendte ligeoverfor «Den allernaadigste Arve-Konge og Herre», virker den tanke, at disse breve med sin paa mange steder næsten friskfyragtige tone¹ skulde være rettet til kongen, ligefrem absurd. En høist eiendommelig apologi vilde det i sandhed ogsaa have været denne selvbiografi, hvori der — som Bruun bemærker — paa en i den forbindelse aldeles upassende maade er indtaget de mest ligegyldige ting, de ubetydeligste historier og nichtswürdigste anekdoter, medens der ikke anføres et eneste ord om nødvendigheden af forsvar, ikke et ord om, hvad angrebet gjælder, eller hvem angriberne er, og ikke et ord om beskyttelse imod dem!

Jeg finder det unødvendig at gaa nærmere ind paa uholdbarheden af denne Olsvigs hypothese, men kan dog ikke negte mig fornøielsen af i denne forbindelse at servere en liden prøve paa arten af de Olsvigske slutninger, hentet fra Nordahl-Olsens førnævnte artikelrække i «Morgenbladet» (hvortil jeg i det hele taget forsaavidt angaar denne del af mit angreb paa den Olsvigske litteratur tillader mig at henvise): Et bevis for at nævnte levnetsbreve i virkeligheden er adresseret til kongen, finder Olsvig deri, at de ting, kongen skal synes om at høre omtalt, de udbreder Holberg sig — paastaar Olsvig — meget over, medens de ting som ikke interesserer majestæten, de glider Holberg let forbi. F. eks.: Kong Fredrik den fjerde skulde ikke have likt sjøreiser (han tog nemlig paa sin reise i Norge 1704 turen fra Arendal til Christianssand over land, følgelig siger Olsvig (s. 435) «skydde Kongen sjøen som pesten, da han rim. var en feig natur»), men derimod interesserte han sig for gondoler og baa-ter (han havde nemlig paa en reise i Italien engang roet i gondol!). Nu nævner Holberg i sin levnetsbeskrivelse lidet om sjøreiser, men omtaler flere gange kanalbaater, ergo er levnetsbeskrivelsen ganske utvilsomt bestemt for kongen. Ikke sandt. Det er jo ligetil! En Steen kand ikke flyve, Moerlille kand ikke flyve, ergo er Moerlille en Steen. Refuteer mig denne Syllogis-mum! Meget fornøielig og ægte Olsvigsk er ogsaa den tilføielse,

¹ Hvor han for eks. i efterskriften efter først at have taget adressaten — altsaa kongen! — ordentligt i skole, fordi han uden hans vilje og vidende har udgivet brevet i trykken, ender med at udtale, at siden det nu engang er skeet «saa lad al Misnøie være glemt».

han (i en note i Tillægget s. 647) har til ovennævnte muligens noget raske slutning om kongens forhold til sjøen: «Da jeg vet, siger Olsvig her, at haaret vil reise sig paa de kbhske. historikers hode af rædsel og forbauselse over en saa dristig hypotese, — maa jeg bestemt fastholde æren af at ha været den allerførste til at fremsætte den.»

Idet jeg i et følgende afsnit skal paavise en del af de uøiagtigheder, slurverier og positive feil, hvoraf der findes saa mange i «Holbergs unge dage», vil jeg med henblik paa Olsvigs ovennævnte sublite fortolkning af Holbergs selvbiografi til slutning citere, hvad denne selv anfører i anledning af den fortolkning, et andet af hans verker, Nils Klim, i sin tid blev tildel:

«Der findes — siger gamle fader Holberg — et Slags Folk, som søger Hemmeligheder endog i de tydeligste Ting, og vil have Nøglen dertil. Saadanne, som søger Nøgel til alle Ting, kand ikke ligned ved andet end skadelige Insecter i den lærde Verden, thi de gjøre sig ufor nødne Bekymringer, og paadigte Skribentere det, som de selv drømmer.»

Hvor han dog var «en fortvivlet Skjælm», Ludvig Holberg! siger Bruun, idet han anfører dette citat.

III.

Det er noget, som heder historisk sans og historiske forudsætninger. Det bør man ikke glemme, naar man — for at citere Olsvig — «tumler med de kronologiske forhold». Man lader ikke Rasmus Montanus optræde i duskellue, og man spiller ikke Jacob von Tyboe i kakiuniform. Forsøger man først, som Olsvig i «Holbergs unge dage», at bevare tidskoloriten i skildringen av tidligere tiders forhold, maa man have et vist minimum af historisk sans og et vist lavmaal af historiske forudsætninger, ellers vil ens anførsler let komme til at virke disillusjonerende paa dem, som kjender vedkommende tiders forhold, og vildledende paa dem, der mangler saadant kjendskab.

At Olsvig i sin bog har forsøgt at holde tidskoloriten, er ikke vanskelig at se. Han benytter saaledes med forkjærlighed datidens betegnelser (f. eks. s. 165, hvor han taler om Holbergs

søstre som «gifteferdige jomfruer»), og han anvender gjerne — oftest uden at det egentlig er citat, hvad der gjør hans stil noksaa konfus og knudret — gammeldagse udtryk og talemaader, ja endog tildels den Holbergske ortografi. Men evnen har ikke svaret til viljen hos Olsvig.

Høist disillusionerende virker det saaledes, naar han et par linjer ovenfor den foran anførte betegnelse af oberstløjtnant Holbergs døtre som «jomfruer» falder helt ud af rollen og kalder hans frue for «Oberstinde Karen Holberg». Som alle, der har den mindste kjendskab til disse forhold, vil vide, førte hustruen dengang ikke mandens navn. Ludvig Holbergs moder kaldte sig Karen Lem og aldrig Karen Holberg. Endnu mere udenfor «tidskoloriten» er det, naar Olsvig titulerer datidens præstekoner for «fruer». Fruetitlen var dengang som bekjendt forbeholdt adelen, officersstanden og de høieste civile rangklasser. Havde man kaldt en præstekone paa landet i Norge for frue paa den tid, vilde hun blevet ligesaa forbauset, som om man nu kaldte hende madam. I Olsvigs bog støder man endog paa en slig — selv i vore dage smagløs, men paa Holbergs tid ligefrem utænkelig — betegnelse som «fru Otto Munthe» om Fronspræsten Otto Munthes hustru præstedatteren Else Cathrine Hammer, og «fru P. Holberg» om en anden præstedatter Margrete Hansdatter Hellekande, kapellanen Peder Holbergs hustru.

Et pudsigt eksempel paa, hvad jeg vil kalde historisk naivitet, findes paa s. 576, hvor der under gjengivelsen af skifteprotokollens anførsel om det paa Ringebo præstegaard 1705 afholdte skifte efter Hr. Otto Ørbech bl. a. anføres: «. . . . Ældste datter g. Velbaarne Jacob Bull, Borger i Tønsberg». Man skal være temmelig historisk grøn for at kunne begaa en slig bommert som at tro, at en borger paa den tid skulde kunne tillægges prædiketet «velbaaren»; ligesaagodt kunde man have kaldt en officer for «hederlig og vellærd». Havde Olsvig seet lidt nøiere efter i teksten, vilde han da ogsaa kunnet overbevise sig om, at der ikke staa «velbaarne» men «velbemeldte». Nu, man kan naturligvis sige, at den slags er bagateller. Man skal dog huske paa, at formerne spillet en stor rolle i gamle dage, hvad der bedst fremgaar af, at man dengang aldrig feilet i sligt som titulaturer; slige fadæser som den ovennævnte, hvoraf

der findes flere i Olsvigs bog, kan derfor heller ikke undlade at virke som skurrende disharmonier i alle nogenlunde historisk kultiverede folks øren.

Paa s. 578 omtaler Olsvig tre præstesegl, som staar under skiftebrevet efter Hr. Brede Hammer til Froen (død 1696), hvilke segl øiensynlig har imponeret ham: «disse (seglene) antyder alle tre adelige (sic!) vaabenskjold, Gammelgaards (C. C. G.) endog med en krone». Hvis forfatteren havde kjendt lidt mere til de heromhandlede forhold, havde han neppe anført dette som noget bemærkelsesværdig. Omtrent alle «konditionerede», især embedsmænd — geistlige som verdslige — førte nemlig paa den tid slige «adelige» vaabenskjold i sine segl, ja Hr. Olsvig vilde i Gudbrandsdalens fogedregnskab for omhandlede aar (1696) kunne overbevist sig om, at endog en saa vidt inferior personage som velagtbare «Povel Christensen, forrige bundelensmand udi Guszdahls Sogn» i sit segl førte baade skjold og hjelm og alt andet «til faget henhørende».

En naiv tro paa, at alle, som førte samme navn, høist sandsynlig tilhørte samme slægt, kommer tilsyne paa flere steder i Olsvigs bog. Paa s. 196 anføres saaledes: «Forholdet mellem Loms-slegten Fris og L. H.s oldemor Friis har hidtil ikke kunnet paavises.» Naar man nu ved, hvor yderst almindelig navnet Friis dengang var i Danmark-Norge, saa virker det unegtelig temmelig komisk, naar Olsvig saaledes synes at mene, at det kun er et tidsspørgsmaal, naar man vil kunne «paavise forbindelsen» mellem slotsskriveren paa Riberhus Søren Christensen Friis (fader af Holbergs oldemor) og Lomspræsten Povel Nielsen Friis, hvilke personer efter al sandsynlighed intet andet har med hinanden at gjøre, end at deres slægter formentlig begge oprindeligt skriver sig fra Friesland (eller Vriesland) i Holland. Et udslag af den samme feilagtige opfatning er det vel, naar Olsvig (s. 283) — som det synes alene p. g. af navnet — forudsætter, at den Georg (eller Jørgen) Ursin, som var præst i England paa Holbergs tid, og som denne traf paa sin udenlandsreise, maa være en broder af Claus Ursin, Holbergs lærer i Bergen. Havde Olsvig bemøiet sig med at kaste et blik i Dansk biografisk lexikon — en bog som han ellers benytter og citerer —, vilde han kunne overbevist sig om, at den danskfødte Georg Ursin og nordlændingen Claus Ursin intet har til-

fælles uden navnet — et meget almindelig navn, da det, som Olsvig selv har gjort opmærksom paa, kun var en latinisering af Bjørn og Bjørnsøn eller «den Bjørnske», som Olsvig udtrykker det.

Meget løierlig virker det ogsaa, naar forfatteren om den Abelin, som Holberg omtaler som en af Bergens gamle originaler i hans ungdom, og som saa tidlig som i midten af 1600-tallet havde været «fransk sekretær ved ambassaden i Holland», siger: «Personligheden Abelin i Bergen synes temmelig nøiagtig at svare til Legationssekretæren i Alexander Kiellands Garman og Worse.» En saadan paastand om, at to «personligheder», som vel skulde være karakteristiske for sin tid, og mellem hvilke der laa et tidsrum af ca. 200 aar, skulde «temmelig nøiagtig svare til hinanden», røber i sandhed en forbausende mangel paa forstaaelse af det rigtige i det gamle ord «tempora mutantur, et nos mutamur in illis». Det er forresten karakteristisk for Olsvig — og det er derfor ogsaa jeg nævner det her — denne slemme feil, at han ikke kan se paa fortiden uden gennem nutidens briller. Derfor træffer vi ogsaa i hans bog stadig ræsonnement om og bedømmelse af Holbergs samtid ud fra nutidens «synsvinkler». Han synes helt at mangle forstaaelsen af, at man ikke kan lægge nutidens maal paa fortidens forhold.

Som bekjendt var brugen af familienavne for et par hundrede aar siden ikke saa almindelig som nu, og selv de, der havde et familienavn, brugte det ofte ikke. Sorenskriveren i indre Sogn Anders Søffrenssøn (Heiberg) og hans svoger, fogden sammesteds, Christopher Giertssøn (Morgenstjerne), der levede omkring midten af 1600 tallet, kaldte og skrev sig saaledes kun Anders Søffrenssøn og Christopher Giertssøn. Dette betegner man nu med — som foran vist — at sætte familienavnet i parentes. Olsvig synes at være vidende om dette forhold, men er som sædvanlig temmelig uheldig, naar han skal praktisere sin viden. Han skriver saaledes eksempelvis paa flere steder Anna Kolbjørnsdatter Arneberg (!). Paa s. 187 kalder han ovennævnte Anders Søffrensson (Heiberg) for Anders Søffrenssøn Heiberg. For Christopher Giertssøns vedkommende undlader han derimod konsekvent overhovedet at anføre familienavnet.

Olsvig gjør et svare nummer af, at Ludvig Holberg — i lighed med saa mange andre officerssønner paa den tid — som

barn blev indskrevet ved et regiment som korporal med korporals lønning:

«Denne begunstigelse, som blev Ludvig Holberg tildelt, et militært stipendium (sic!), stort nok til at dække en voksen mands livsforbrødenheder, har neppe kunnet opnaaes uden imødekømmenhed paa høieste sted.» (s. 172)
 «For den 11 aarige L. H., som nu er blet (!) militær og underofficer, har dette været en begivenhed, som har havt stor magt over hans sind. Vi ved hvad det siger i en guts liv, naar han leger soldat med sine kamrater og faar udmerkelsestegn som officer. Det slumrende militære instinkt, som vi maa tænke os som del av hans fars-arv, har nu gjort sig gjeldende . . .» (s. 174).

Det virkelige forhold var temmelig sikkert det, at Ludvig Holberg hverken da eller senere har følt sig som «militær og underofficer». Det hele var en kurrant sag og et ret og slet pengespørgsmaal. Det var jo nemlig i virkeligheden en af officersstandens «revenantbons» dengang, at de fik sine gutter indskrevet i de militære ruller allerede som barn, længe før det var tanke paa at kræve militær tjeneste af dem, alene med den deraf følgende økonomiske fordel, at de fik menig- eller underofficers lønning. Ludvig Holberg har saaledes sikkerligen ikke en dag, ikke en time merket, at han var soldat. Alt hvad Olsvig ud fra sit manglende kjendskab til de virkelige forhold her har fantaseret sig op, er derfor det rene og skjære nonsens.

IV.

Olsvig siger selv, at hans bog «ikke er en historisk afhandling for fagfolket», men «er skrevet for en bredere læsekreds». Jeg kan imidlertid neppe tænke mig, at denne bog, spækket som den er med navne, aarstal og citater, tunglæst og rotet saavel m. h. til stofanbringelsen som i sproglig hensende, vil finde læsere utenfor «fagfolket» — knapt nok kanske blandt dem. Et par eksempler, hentet rent iflæng, vil vise dette:

S. 118: «. . . I 1692 er det at Kr. 5 leier ud 2500 mand til Keiseren i Wien (Holm 1885). — I 1692—97 er Danmark og Norge fri for den extraordinære Krigs skat. — 1692 ⁸/₁—93 ¹⁹/₄ er kronprins Friederich (Fr. 4) paa en Europa-tour, med Ober-Cammer-Herre H. H. v. Ahlefeld til Italien, Frankrige, Holland (Danm.-Norges Beskr. 1729' 495); hans dagbog haves. Ligesaa Kr. 5s egenhændige Dag-Register 1692—94. — 1692 forlader R. Molesworth Kbh: „Denmark as it was in 1692“. — 1692 holdes (statsraadsmøder) «Komissioner paa Raad-stuen (i Kbhs Slot); ¹⁴/₁₂ viser Protokollen (Holm 1886' Henv. 59'3) flg. høie embedsmænd: U. F. Gyldenløve, K. Reventlow, Jens Juel, Siegfried Plessen, chef for finanserne, en Meklenburger; Ober rentemester Brandt, M. Moth, Jessen, Harboe; Niels Benzon, General Procureur; Meyer. — 1692 ⁸/₁

mister Marlborough (med rette mistænkt som jacobit) Will. 3s tillid og alle embeder; 14 dages statsfængsel; Prinsesse Anna i unaade. 1692 blir en hertug af Hannover den 9de Kurfyrste.»

S. 203: «Gudbrandsdalen var i 1696 et prosti (1696—1712 prost Monrath i Øier) under Aggershuus Stifts biskop i Christiania (bisp Hans Rosing). Gbrd. var et fogderi (C. Coldevijn paa Steig i Fron) under Christianiæ (sic!) Amtmand (1694—99 Chr. Stochfleth) under Stiftsbefalingsmanden paa Aggershuus Slot, Statholder U. F. Gyldenløve (Viceroy af Norge). I fogderiet var der to sorensskrivere, et Nordre og et Søndre (? Thomas Boalt); disse dommere hørte (1729) under «Hedemarkens og Oplandenes Laug-stoel . . . »

Ovenstaaende citater er endog hentet fra den første del af bogen, som er ment at skulle indeholde selve hovedstoffet, saa man kan tænke sig, hvor populær folkelæsning man vil finde i andet afsnit, hvortil de tørrere personalhistoriske data er forvist.

Aa nei, nogen folkelæsning er bogen saavist ikke! Naar derfor arkivar Brinchmann, som foran nævnt, i sin anmeldelse af bogen siger, at den er skrevet, saa «alle kan læse den og følge med . . . fuldstændig efter vor for by- og bygdemuseer saa interesserede tidsalders smag», virker det næsten som ironi, og alle, som virkelig har aarket at arbeide sig igjennem «Holbergs unge dage», spørger sig uvilkaarlig, om anmelderen kan have bemøiet sig med at blæde end sige læse igjennem bogen.

De eneste oaser i denne litterære ørken er de ufrivillige morsomheder, som man unegtelig hist og her støder paa. Paa s. 95 oplyser Olsvig den forbausede læser om, at «1690 ^{20/10} fødtes i Trondhjem Peter Wessel, søn af en skredder». Paa s. 101 findes følgende sprogløst: «Deres (bergensernes) by var i Riget en selvhjulpen ø (ligesom Island i Snorres dage); hele Norge var jo et insuleret stykke Europa (ligesom England).» S. 386: «Antwerp (!) blir Burgunds perle, en stor og herlig kjøbmandsby.» — S. 391 (hvor der tales om tidens malerkunst: «Flamlænderne (mest i Antwerp) blomstred først.» — S. 430: «Krsand var en meget elskovsfuld by, og L. H. snart i sit 22. aar.» A propos Kr.sand, saa synes Olsvig — vistnok delvis opirret af dens om de danske konger mindende navn -- at have et særlig godt øie til denne by, eller hvad giver man mig for følgende tirade (s. 428): «Syv maaneder i det lille Krsand har været tilstrekkelig for L. H. til at lære alle smaabyens conditionerede folk og deres smaabyforhold at kjende; med sin usedvanlige psykologiske evne har han merket sig disse

smaa-by-menneskers karakter og eiendommeligheder. Den smaa-by mere end nogen anden, som L. H. har studeret og kjendt er Krsand i vinteren 1705—6. Smaa-byen Krsand var en blanding af gammel stillestaaende dannelse fra Kbh (især hos de kgl. danske embedsfolk) og frisk moderne Norsjøluft (især hos skippere og kjøbmænd).» — S. 527: «Særlig gjennem rektor Arentz's børn er oberstløjtnant Holbergs efterkommere talrige i den nu levende generation (under tyve forskellige af de nu almindelige bergenske familienavne; eksempelvis, Arnoldus og Sofie Reimers).» — S. 295: «. . . og i den sidste menneskealder før 1700 blomstred de engelske teatre, med malede kulisser og praktfuldt udstyr, med kvindelige skuespillere og stykker som var liddelig (sic!) fornøielige.» — S. 612: «Vinteren 1708—9 blir usedvanlig streng i hele Europa; K. 12s ‚blaa gossar‘, ‚Karolingar‘ (sic!) lider frygtelig.» — Olsvig omtaler (s. 348) den bekjendte danske historiker Werlauf paa følgende velvillig nedladende maade, som virker høist komisk: «Werlauf var en usedvanlig bra mand, hvis berømmelse væsentlig hviler paa hans Antegnelser til Holberg fra 1838 og 58. (Ja, saa staar det virkelig!) Han var umaadelig rig paa data og fakta; derimod svag i synsvinkler, undertiden rent aandssvag (!); den stakels brave mand var ulykkeligvis født med den royalistiske syge som konstitutionel arv.» — Paa s. 349 ved Olsvig at berette, at «i Norge tjente ungdommen kongen (og landets forsvar) næsten helt godvillig og delvis for moro skyld.» — S. 368: «Fra Lud. Holbergs 16' aar indtil han er 36, lever han i intellektuel berøring med mægtige krigsbegivenheder.» — Paa s. 421 faar vi vide, at viceborgermester er det samme som kontorist.

V.

Er det saaledes temmelig givet, at «Holbergs unge dage» ikke er nogen folkebog, maa det vel nærmest blive som historisk kilde skrift, at verket i tilfælde skulde have sit verd. I modsætning til arkivar Brinchmann synes da ogsaa f. ex. Nordahl-Olsen at være af denne opfatning, naar han i sin ovennævnte kritik over bogen anfører, at der i den «er samlet et rigt materiale, som under en upartisk og indsigtfuld Holberggrandskers bearbejdelse kan faa stor værdi for studiet.» Verket skulde m. a. o.

kunne anvendes som et slags literaturhistorisk forraadsmagasin for senere mere kyndige Holbergforskere.

Jeg beklager at maatte frakjende bogen ogsaa denne adkomst til anerkjendelse.

Allerede af den grund er verket uskikket som kildeskrift, at alle oplysninger, som gives, er mere eller mindre ufuldstændige.

For bare at tage et enkelt eksempel. Olsvig har (s. 646) en længere udredning om Holbergs ven Christian Brix:

«Faderen (Kall-Rasmusen 58' 106) var Lars (Laurits) Brix, f. 1634 nær Ribe; 1658, 60 i Trondhjem, 'udmerket sig' (Øverland 1884); blev borgermester (Øverland 8, 437, og 'skildres som en haard og egenlyttig mand') døde 1699 som præsident; personalia i det over ham udstedte universitetsprogram. Han samlede stor rigdom under det stærke økonomiske opsving i det slettede som gaar forud for Fr. 45 svenske-krig (Øverl. 8' 435—39). Gift 1681 steddatter af Tjems bisp Cfer Schletter, Anne Gregersd. (faderen prest Herlufsholm), 'berytiget for sin gjerrighed' (Øverl. 9' 77), 1708 'velstaaende', 1718 'hendes paa-boende gaard Ilen' (Moes Tids.). — Børn: 1. Maren (Nordahl-Olsen 1905), g. Hans Schultz, kjm. Tjem., fætter af Karen Holberg, søn af Herman S. d. 1689 og Helvig Munthe. — 2. Gregorius Cphorus Brixius, matr. 1701 ⁸/₈. — 3. Datter f. 84 ¹³/₈. — 4. Christianus Brixius, 18 gl., e sch. Nidros., matr. 1701 ²²/₇, født 85; 1704 ¹⁷/₈ atestas, 07 assistent i kgl. Bibl., 09 amanuensis til 1720; ansøgninger, atester; 20 ¹¹/₁₁ res. kap. Meldalen til 48; 1725 atest fra Reitzer, stiftamtmand Tjem: 'fattig': døde 48 paa sin eiendomsgaard Kvamme. 5. Anne Maria (Lampe 2' 118) g. 1' Johan Grøn, spr. Stjørdalen, d. 1738; g. 2' Peder Nielsen Bjørn, f. 98 paa Strømsø, 1725 kap. Stjørdal, 38 spr. — 6. Fredrik Brix, fik 1718 gaarden Ilen. 7. Charlotte Brix f. 96; g. 1730 ²²/₁₀ paa g. Ekeli i Orkdal m. Hans Grøn f. 1690, 1730 spr. Kvernæs, hvor Sofie Holberg Tostrup (sic! skal være præsten Tostrups hustru Sophie Holberg) døde 1734. — En Johan Brix nævnes 1722 og 1730 blandt borgere i Kr'sund. — En Elisabeth Margr. Brix (Lampe 1868' 25) var g. Bernt Orlrich f. 1748 (far: Benjamin O., kap. Haus, spr. Hosanger, Askvold), 1768 student fra Bergen.»

Jeg undres, hvad den «bredere læsekreds» siger, naar de støder paa en slig ramse som ovenstaaende! Aa nei, den slags kan alene personalhistorikere goutere. Men disse kræver paa den anden side en ganske anden nøiagtighed og fuldstændighed, end Olsvig magter at præstere. Skulde f. ex. personalhistorien kunne nyttiggjøre sig ovennævnte «Brixiana», maatte der iallefald være oplyst, at præsident Lars Brix var 2 gange gift, og at hans første hustru hed Birgitte Østensdatter (hvad Olsvig vilde ha fundet i P. T.¹ 1884 s. 127, hvor han ogsaa

¹ Her og senere vil (dansk-norsk) Personalhistorisk Tidsskrift for kortheds skyld blive betegnet med P. T.

vilde have seet, at hun var søster af Martha Østensdatter, gift med «Norges Riges Skriver» Nicolaus Povelsøn Orloff, moder til den paa Olsvigs stamtavle s. 575 nævnte Maren Orloff, Hr. Otto Ørbechs hustru). Videre maatte der istedenfor Olsvigs «3. Datter f. 84 ^{13/9}» (som jo hverken er «fugl eller fisk») have staaet, at denne datter var Margrete Christine Brix, død 1764, g. m. Ole Olsen Tønder, sognepræst til Meldalen (hvad Olsvig bl. a. vilde have kunnet finde i Erlandsens «Biografiske Efterretn. om Geistligheden i Trondhjems Stift»). Olsvig maatte da ogsaa have nævnt, at «Christianus Brixius» (hvorfor forresten denne latinisering, er det «for at gjøre det vanskeligere»?) ikke, som man af det ovenanførte skulde tro, var ungtkarl, men var gift med Elen Tønder, en datter af ovennævnte hans svoger Hr. Ole Tønder i dennes 1. ægteskab, og at han havde 2 døttre, som begge blev gifte. (I parentes bemærket er det overordentlig betegnende for Olsvig dette, at medens han omhyggelig anfører for de ørige søskendes vedkommende, hvem de var gift med, undlader han dette for den eneste af disse, som overhovedet i denne forbindelse har nogen interesse!). Videre burde dog været oplyst, at de 2 svogre, præsterne Hr. Johan Grøn til Stjørdalen (som forresten døde 1728 og ikke 1738) og Hr. Hans Grøn til Kvernæs (der døde som provst 1756¹), var brødre og begge — ligesaavel som den nævnte Hans Schultz — nære slegtninge af Ludvig Holbergs moder Karen Lem (cfr. bl. a. «Efterretninger om Fam. Munthe», s. 177); at Peder Nielsen Bjørn ikke, som man skulde tro, blev «spr.» til Stjørdalen, men til Holmedal (i Bergens stift); at den Johan Brix, som «nævnes 1722 og 1730», var søn av «Msr.» Thomas Brix i Trondhjem, vistnok en bror av ovennævnte Christian Brix (cfr. P. T. 1897 s. 62), og at endelig den «en Elisabeth Margr. Brix», som her nævnes, var datter af Fredrik Brix til Ilen. — Alt dette kunde Olsvig med den største lethed skaffet rede paa; det findes, som det vil sees, i kilder, som han endog selv ellers

¹ Istedenfor at anføre hans egen dødsdag, opgiver Olsvig naar en anden i denne forbindelse helt uvedkommende person, «Sofie Holberg Tostrup», døde. Jeg maa her uvilkaarlig tænke paa, hvorledes en elev af den militære høiskole engang indledede en af sine examensbesvarelser: «Vistnok kan jeg intet om den foreliggende opgave, men jeg skal nedenfor tillade mig at redegjøre for noget andet, der er mindst ligesaa vanskelig.»

har benyttet og citeret, og alt dette — og helst lidt til — maatte været anført, skulde en saadan «oplysende» note have noget som helst værd. Saadan som Olsvigs bog fremstiller sig, er den i det hele taget, kan man sige, for tør for læge og for mager for lærde.

Det er forresten synd, for bogen kunde ellers havt en vis interesse for personalhistorikere. Da Holberg gennem sin moders fædre- og mødreneslægt (Lem og Munthe) kom i nær forbindelse med den største del af vort lands — specielt Vestlandets — embedsaristokrati paa den tid (saaledes f. ex. familierne Garmann, Lillienkiold, Lindgaard, de Fine, de Crequi de la Rosch, Riisbrich, Stoud, Paus, Høyer, Tostrup, Gran, v. Krogh, Witthe, Knagenhielm, Blixencrone, à Møinichen, Krog m. fl.), synes det at være en ret god ide med Holberg som centrum at give en orienterende oversigt over disse slægter og deres indbyrdes sammenhæng. Vistnok vilde der herunder ikke egentlig blive anledning til at præstere synderlig nyt, da de fleste af de ovennævnte familier — iallefald for de personers og slægtgrenes vedkommende, det her gjælder — allerede er genealogisk behandlet, og deres historie — mere eller mindre fuldstændig — derfor findes i trykte, let tilgængelige kilder; men samlet «paa et brett» og fremstillet paa en grei og oversigtlig maade vilde dog en saadan udredning som sagt ikke være uden interesse. Men forudsætningen er da rigtignok, at iallefald de trykte kilder er bleven benyttet og — vel at mærke — benyttet rigtig! Et saadant arbejde kræver derfor et vist minimum af genealogisk forstaaelse, nogen taalmodighed og megen nøiagtighed.

Olsvig leverer i sin bog en række af slægtsnotiser, delvis i form af — hvad man med et forresten, synes det mig, dumt navn i almindelighed kalder — stamtavler. Om disse siger forfatteren selv:

«Slægtstavlerne, som indføres i nærværende bog, er udarbejdet med flid og omhu; tildels har de kostet uforholdsmæssig møie og tidsspilde. Trods al anvendt kritik overfor kilderne fremlægges dog disse slegtavler med et vist forbehold. De personalhistoriske behandlinger af norske slegter i 17' aarh. nødvendiggjør, at man regner med en vis rabat for feil-skrivning, feil-tryk eller misforstaaelser og endog forfalskning.»

Man maa da efter denne indledning have lov til at stille visse fordringer til, hvad forfatteren her leverer, og i det mindste

vente, at hvis der i, hvad han præsterer, forekommer fejl og unøjagtigheder, disse da iethvertfald ikke skyldes ham. Desto mere skuffet, for ikke at sige ligefrem forfærdet, bliver man, naar man underkaster den personalhistoriske del af hans arbejde en nærmere prøvelse.

For det første har Olsvig — trods den attest han giver sig selv — kun daarlig formaaet at vælge sine kilder. Naar han saaledes eksempelvis under behandlingen af Munthe-slægtens formentlige flanderske oprindelse (s. 47) citerer Pontoppidans helt forældede og urigtige anførseler uden samtidig med et ord at omtale resultatet af de omfattende og betydningsfulde undersøgelser, som i senere tid er gjort bl. a. af de to svenske brødre daværende kaptein (nu general) Ludvig W^{son} Munthe og Dr. Åke W^{son} Munthe, og som findes i en bog, Olsvig selv ofte benytter («Efterretning om Familien Munthe i ældre og nyere Tid», Christiania 1883—88), saa maa dette nærmest karakteriseres som ligefrem foragt for omhyggelig kildebenyttelse. Og foreteelsen er, som vi skal se, desværre langt fra enestaaende. Her et par eksempler til, tage rent i flæng, paa, hvorledes forfatteren bl. a. er ubekjendt selv med den mest nærliggende af alle kilder paa dette omraade, Dansk-norsk personalhistorisk Tidsskrift:

Riisbrich'erne var en af de slægter, som utvilsomt stod Holberg-familien nærmest. Stamfaderen, slotsskriver paa Bergenhushus, Volkvart Brodersen Riisbrich til Gravdal (død 1660), var saaledes gift med en søster af Ludvig Holbergs morfader. En af hans svigerdøttre, Else Hansdatter Lillienkiold, var svigerinde af Ludvig Holbergs moster Maren Lem, en af hans datterdøttre, Catharina de Crequi de la Rosch, var gift med Ludvig Holbergs morbroder Peder Lem, og en anden, Helene (Lene) Michelsdatter, ægtede Ludvig Holbergs søskendebarn, stiftamtskriveren Willum Hanssøn, ligesom endelig en tredje datterdatter, Alida de Crequi de la Rosch, gennem sin mand, stiftsskriver Herman Garmann til Mjelde, ogsaa kom til at staa Holberg-slægten nær. Man skulde efter dette have ventet, at Olsvig havde offret Riisbrichernes slægt en vis opmærksomhed. Men nei! Medens han i sin bog f. eks. har fundet plads for stamtavler over en række af præsteslægter i Gudbrandsdalen (Friis, Gammelgaard, Ørbech og Uggle), som intet andet har med Holberg at gjøre, end at repræsentanter for disse slægter boede i Gudbrandsdalen paa

den tid, Holberg som barn opholdt sig der, har Olsvig ingen saadan slægtsoversigt over Riisbrich'erne, ja i hans — forøvrigt i mange henseender yderst mærkelige — navneregistre, hvor man bl. a. finder opført Karl 12, dronning Kristina, pave Johannes 2, Peter Sar (!) og Sinklar, der er navnet Riisbrich overhovedet ikke nævnt! At dømme efter de høist ufuldstændige og delvis helt urigtige spredte data, som Olsvig overhovedet har om denne slægt, maa man have lov til at gaa ud fra, at forfatteren — saa utrolig det lyder — ikke kan have kjendt arkivar Thomles interessante oplysninger om denne og andre Holberg nærstaaende slægter i P. T. (1898 s. 220 ff.), et verk, som dog Olsvig som nævnt ellers citerer, og som han da forresten heller ikke anstændigvis kan være ubekjendt med.

En anden slægt, som stod Ludvig Holberg nær, var familien v. Krogh. Ved behandlingen af denne familie har Olsvig —, som man næsten faar indtrykket af formelig forsættelig — slurvet i veien paa en aldeles utilgivelig maade. M. h. t. slægtens oprindelse har han for det første (s. 468) en hypothese, som er ganske fornøielig. Navnet skriver sig, mener han, fra ordet kro; «vom Kruge» var for en skienkevert¹ et naturligt efternavn (sml. Schenke og Schanke (!!)) som publikum gav en kromand Berent; med norsk udtale: (von) Krooge, Krog, Kroen: senere udstyret med h: Krogh, Krohg, Krohn (!!). Som bekjendt har der i Norge været en flerhed af familier, uden slegtsforbindelse, med disse navne Krohn og Krogh.» Stik denne stump etymologi! Hvad er nu her det virkelige forhold? Jo, efter Danmarks Adels Aarvog, hvis paalidelighed Olsvig neppe vil vove at betvile, var Bernt (eller Bernhardus) von Krogh, slægtens norske stamfader, født i Lybæk ca. 1600 og søn af Georg (eller Jürgen) von Krogh (Kroge), en tysk officer, som senere gik i dansk tjeneste, og som forresten ogsaa havde en anden søn, Heinrich von Krogh (Kroge), der boede i Lybæk, hvor han var gift og havde børn. Slægten var utvilsomt tysk og angivelig adelig (slægtens tyske adel er saaledes 1870 bleven anerkjendt af præsidenten for hertugdømmet Bremens Ridderskab og 1875 af det kgl. Heroldsamt i Berlin). Bernt v. Krogh kom 1644 som kaptein til Danmark og senere til Norge, hvor han kjøbte eiendommen Lerbroen

¹ Orthografien er Olsvigs, udraabstegnene er anmelderens.

ved Trondhjem med dertil hørende kgl. (gjæstgiver)privilegier. Hvad Olsvigs geniale hypotese om navnets oprindelse angaar, turde det formentlig allerede være tilstrækkelig at oplyse, at nævnte Bernt kaldte sig von Krog (Krogh), længe før han blev «brændevinshandler», for at bruge Olsvigs betegnelse, ligesom hans allerede i 1653 afdøde broder Gert samt dennes børn og øvrige efterkommere ogsaa bar det samme navn, endskjønt han (Gert) iallefald intet havde med nogen «kro» at bestille. Det synes ikke at have været for meget forlangt, at Olsvig, forinden han fløset afsted paa denne maade, havde undersøgt forholdene lidt, hvad der havde været let nok, idet de nødvendige oplysninger findes bl. a. i de Hornemannske samlinger i Trondhjem, som O. selv sees at have benyttet, og i Danmarks Adels Aarvog for 1898.

Om ovennævnte Bernt von Kroghs søn, oberst G. F. v. Krogh (saaledes skrev han selv sit navn), anfører Olsvig (s. 469) bl. a.¹:

«Krog (sic!) gjorde 3 gange et fornemt og rigt gifte.

1. (1681) Birgite (sic!) Cfersd. fra Flaahamer (sic!), død 96: 5 sønner, 6 døtre. De ældste af disse L. Holbergs tremenninger var paa det nærmeste hans jevnaldrende . . .
2. o' 1699 Maria Pd. Montaigne, d. 1713: 4 børn.
3. o' 1715 Maria Jørgensd. Tormølen: 1 d. Ialt 16 børn.

G. F. Krog blev stamfar til en i L. H.s dage meget anset slegt, hvis efterkommere i stort antal endnu lever. Mange af slegten blev officerer i høi stilling. Der er tre af navnet Georg Fredrik von Krogh:

1. 1653—1721, 1710 oberst,
2. hans søn, 1687—1768, 1752 gen.maj.,
3. dennes søn, 1732—1818, 1750 fenrik v. Grenaderkorpset i Kbh., 1752 hofjunker, 1788 kommandant i Tjem.»

Olsvig vilde i Danmarks Adels Aarvog for 1898 have fundet: at oberst v. Kroghs første hustru hed Birgitte Christophersdatter Munthe (Morgenstjerne); at hans anden hustru (med hvem han blev gift 1699) hed Maria Thomasdatter (ikke Pedersdatter) Montaigne (ikke Montaigne), og at hun døde 1709 (ikke 1713); at hans tredje hustru (med hvem han blev gift 1713) hed Marie Elisabeth Jørgensdatter Thormøhlen, og at hun døde 1742;

¹ Orthograften er vedvarende Olsvigs.

- at oberst v. Kroghs søn af samme navn blev generalløitnant, foruden at han var kommandant i Trondhjem og «hvid ridder»;
- at dennes søn igjen (de «spredte data», som anføres om ham, er ægte Olsvigsk!) døde som («virkelig») general af infanteriet og kommanderende general nordenfjelds, foruden at han var ridder af Elefanten og Serafimerordenen samt storkors af Dannebrog, og
- at der endelig — naar man først nævner dette — ikke blot «er tre af navnet Georg Fredrik von Krogh», men mange flere, og det tildels i meget høie stillinger, deriblandt — for at holde os til den samme ovennævnte ret nedstigende linje — sidstnævnte general v. Kroghs søn, generaladjutant G. F. v. Krogh, og dennes sønnesøn, den for nogen tid siden afdøde admiral G. F. v. Krogh.

Olsvig synes ogsaa at være uvidende om arkivar Thomles artikel i P. T. fra 1898 om Ludvig Holbergs oldemoder, biskop Munthes hustru Ingeborg Sørensdatter Friis, endskjønt han ellers ofrer denne Holbergs stammoder megen opmærksomhed. — At dømme efter hans anførsel (paa s. 171), om at amtmand Johan Clausen Frimann «skal ha været gift 2. Else Smith (rim. af slegten Lilienskjøld)» kan Olsvig heller ikke ha kjendt til, hvad der staar herom i P. T. 1881. — Hvad Olsvig (paa s. 571) beretter om Froenspræsten Otto Munthes første hustru Martha (ikke Maren, som O. kalder hende) Stockfleth (eller Stokflet, som O. har mishandlet navnet til), viser, at han ogsaa maa have været uvidende om, hvad der i P. T. for 1888, 89, 90, 1900 og 02 findes om denne, forøvrig ogsaa paa mange andre steder behandlede slægt. — Paa s. 522 anføres, at borgermester Claus Fastings moder var Edel H.s Montagne; i P. T. 1892 vil O. kunne se, at dette er galt. — Paa samme sted (s. 522) findes «Stiftamtmand Andreas Undahl, d. 1728, var g. Katrine Jersin, d. 1751, datter af res. kap. Nykirken (1693—98) Jens J. eller dennes søster (L. 421, 129).» I P. T. for 1906 vilde O. kunnet overbevise sig om, at stiftamtmand Andreas Undall (ikke Undahl) var gift med Catharina Jersin, datter ikke af Jens Jersin, men af biskop i Christianssand Jacob Jersin.

Slig kunde jeg fortsætte gennem hele bogen! A propos den

sidstnævnte anførsel med tilhørende parentes «(L. 421, 129)», saa er denne karakteristisk for den — for at bruge et meget moderat udtryk — letvindte maade, hvorpaa Olsvig driver sine, efter egne og andres paastande saa omhyggelige, personalhistoriske studier. Det mystiske «L» betyder en henvisning til Lampes «Bergens Stifts Biskoper og Præster», hvilket verk synes at være Olsvigs «alpha og omega» paa personalhistoriens omraade. Det ser virkelig ud, som om Olsvig, naar han skal oplyse om en eller anden person, nøier sig med at slaa op i sin kjære Lampe og notere sig, hvad dette universalhjælpemiddel maatte have at berette. Finder han intet om vedkommende, undseer han sig ikke for — som vi nedenfor skal se — kort og godt at anføre: «L (Ϛ: Lampe) har intet om ham.» Og dermed anser han sig færdig med ham. I nærværende tilfælde har Olsvig forsaavidt været heldig, som han har fundet baade stiftamtmand Undall og hans frue, Catharina Jersin, i Lampe (fordi nemlig en søn af disse blev gift med en præstedatter fra Bergens stift). Olsvig ser, at stiftamtmandinden heder Cathrine Jersin, og slaar saa op paa registret hos Lampe under «Jersin»; jo ganske rigtig, der findes bl. a. en Mag. Jens Jersin, kapellan til Nykirken i Bergen, som havde to døttre. Hvorfor skulde nu ikke Undall være gift med en af dem? Rigtignok staar der ikke noget i Lampe herom, døttrenes navn findes overhovedet ikke anført der, heller ikke passer tiden rigtig. Nu vel, saa tilføies bare et «eller dennes (Ϛ: Mag. Jersins) søster», saa er man iallefald paa den sikre side, mener Olsvig! Jeg nævner dette som et eksempel paa den «uhyre flid og minutløse nøiagtighed», som Nordahl-Olsen roser Olsvig for.

At paa altfor mange steder i Olsvigs bog «kilden er væsentlig Lampe» for at bruke hans eget udtryk, er ikke vanskelig at se. Stadig finder man anførseler som: «L. har intet om ham», «nævnes ikke hos L.» o. s. v., og det selv paa steder, hvor det havde været meget let at skaffe sig de fornødne oplysninger ad anden vei. Paa s. 171 er et afsnit med overskriften «Tredje Lecties Hører H. Js Frimann.» Herunder findes: «Henrik Js Frimann nævnes ikke hos Lampe 1896, men derimod 5 søsken.» At der (som i P. T. 1905 s. 263 oplyst) findes en stamtavle over slekten Frimann, hvor ikke bare vedkommendes «5 søsken», men, hvad der unegtelig i denne

forbindelse er af mere betydning, Henrik Frimann selv findes anført, har Olsvig øiensynlig ikke havt tid til at hæfte sig ved. Paa s. 607 ff. opregner Olsvig efter matrikulen dimittenderne fra Bergens skole omkr. 1700 (altsaa Holbergs skolekammerater), hvilket jo er et forholdsvis let om ikke egentlig synderlig værdifuldt arbejde. Samtidig forsøger imidlertid forfatteren at give nogle korte supplerende oplysninger ved siden af de tørre latiniserede navne, hvilket straks har mere værd, men ogsaa er vanskeligere, NB naar man virkelig lægger noget arbejde i det. For Olsvig har det vistnok været en temmelig smal sak; thi han har øiensynlig kun slaaet op paa navneregistret hos Lampe. Om «Henricus Borchmanus» anfører han f. eks. kun «Lampe har kun en Ole Borchman, efter 1720 spr. Domk. Tjem.» Paa samme maade om «Joachimus Fredericus Molzovius». «L. har kun 2. 97 en kirurg Jochum Moltzau paa Bodø». Unegtelig en noksaa eiendommelig maade at gi oplysninger paa! Og Olsvig vil ikke kunne høres med, at han intet har kunnet finde om vedkommende. For bare at tage den sidstnævnte (J. Fr. Moltzau), saa vilde han i P. T. 1883 og 1894 have faaet rede paa alt, hvad han trængte. — At Olsvig under disse omstændigheder uden kritik har slugt Lampes ovennævnte præstehistorie raa, er ikke mere end man kunde vente. Han gjør saaledes (s. 536) Judithe de Crequi de la Rosch, g. m. Hr. Peter Torbenssøn Arctander til Vos, til en datter af sin egen søster, og paa s. 67 anføres Vikspræsten Iver Erikssøn Leganger som svigersøn af formanden Hr. Knut Christopherssøn Glad, istedenfor at han (som Olsvig burde have seet i P. T. 1899) var gift med dennes enke, en feil som forresten er saa meget mere utilgivelig, som Olsvig nogle faa sider længere fremme (s. 84) — som rigtig er — kalder ovennævnte hr. Knuts søn Berthel Glad for hr. Ivers stedsøn. Slige feil er der desværre mange af. — Men ikke engang selve Lampe har Olsvig formaaet at benytte rigtig. Naar han saaledes om Mag. Otto Schreuder, sogneprest til Nykirken i Bergen, anfører, at han havde 10 børn, og gjør hans svigersøn Did. Dauch til kommerceraad, saa røber han, at han ikke engang har bemøiet sig med at læse de «Rettelser og Tillæg», der væsentlig skyldes Ch. Delgobe, og som udgjør et høist nødvendigt supplement til dette verk. — Paa side 608 anfører Olsvig om den fra Bergens skole i 1704 dimitterede Isach

Schwartzkopf «rim. sønnesøn af historikeren Edvardsen,» ¹ endskjönt Lampe (I s. 355) tydelig angiver ham som søn af Mangerpræsten Michael Hanssøn Schwartzkopf, og endskjönt Olsvig til overflod paa næste side hos Lampe vil kunne læse, at historikeren Edvard Edwardsens søn Otto, fra hvem disse kognatiske Schwartzkopf'er nedstammer, først blev gift med Apollone Schwartzkopf ca. 1700, og at hans søn derfor umulig kunde være student i 1704.

Og hvad skal man sige om den nøiagtighed, som kommer til syne, naar der om den fra Christianssands skole i 1702 dimitterede Samuel Sørenssøn Friis («Samuel Severini Friisius») anføres «rim. søn af Bothe Friis, spr. Ly» (!) (jeg vil ikke engang her tale om, at Olsvig hos Thraps «Christianssands stifts præster» vilde kunne overbevise sig om, at hr. Bothe var børnløs), eller hvor forfatteren, idet han for en gang skyld skal forsøge at korrigere Lampe, (s. 477) gjør opmærksom paa, at denne feilagtig har gjort major Christian Gran til en søstersøn af Ludvig Holberg, og saa selv kommer i skade for at begaa en lignende feil ved at gjøre ham til en dattersøn (istedenfor sønnesøn) af Edel Holberg, Ludvig Holbergs søster. Olsvig burde i det hele taget neppe indlade sig paa at rette andre, han kommer næsten altid galt fra det. Som naar han (paa samme s. 477) taler om den berygtede svindler og løgnhals Christian Gran Molberg, der bl. a. foregav, at han var en slægtning af Ludvig Holberg. Olsvig finder ud, at hvad der om denne mand er anført af tidligere historikere (Worm, Bernt Moe, Chr. Bruun m. fl.) maa være galt, idet der her i virkeligheden er to personer af samme navn, som man hidtil har blandet sammen. Olsvig antyder videre den for oberstløjtnant Christian Grans og Edel Holbergs mange nulevende efterkommere tiltalende mulighed, at den ene af disse Molberg'ere har været oberstløjtnant Grans uegte søn, og at den anden Molberg «kunde være den førstes søn.» I betragtning af disse paastandes dristighed — de staar bl. a. som sagt i strid med

¹ Betegnende nok har O. tidligere (s. 248) uden videre konstateret, at nævnte Isach S. var konrektor Edwardsens sønnesøn. Her (s. 608) har han imidlertid spanderet et av sine mange «rim». Havde Isach Schwartzkopf været nævnt endnu engang i bogen, havde forfatteren kanske helt opgit sin paastand!

ældre historikeres oplysninger — skulde man vel have lov til at vente, at Olsvig havde offret sagen et vist minimum af undersøgelse. Men det har han ikke? «Der skal være (!!)

to afhandlinger af Huitfeldt-Kaas i Pers. Tids. om disse meget omskrevne danske (sic!) ¹Molberger», siger den for sin minutløse nøjagtighed roste forfatter; men se, om han gidder undersøge, hvad der staar i disse afhandlinger (som ganske rigtig findes i P. T. for 1897 og 1899)! Havde han det gjort, vilde han have set, at der i virkeligheden kun var én Christian Gran Molberg — at det altsaa her var han og ikke de tidligere historikere, som tog feil — og at denne Molberg ikke var nogen uegte søn af oberstløjtnant Gran, men søn af en underofficer og senere politibetjent i Bergen, som ikke hed Gran. At skrive slig er mere end slarv, det er en haan mod al historieforskning!

Det kan ikke nytte, at opregne alle de masse uefterrettigheder, Olsvig saaledes har præsteret i sin sidste bog. Her endnu nogle faa prøver: Anne Sofie Rumohr g. m. Lærdalspræsten Hans Jonassøn Leyrdahl var ikke (som O. siger, s. 192) en søster, men en datter av Claus Pederssøn Rumohr. Det var ikke en datter, men en søster af raadmand Carsten Bagge, som blev stammoder til slægten Holtermann (s. 523), og Kathrine Bagge, som var moder til rektor Burennæus (ikke Burrenæus, som O. — med sin sædvanlige foragt for rigtig bogstavering af folks navne — skriver) var ikke en slægting af raadmand Bagge, forøvrig hed hun heller ikke Katrine Bagge, men Cathrine Bayer (Olsvigs henvisning til Lampe er forresten ogsaa gal, det skal være s. 322 og ikke 332). Paa s. 201 lader Olsvig kgl. Confessionarius Peter (han skrev sig forresten Peder) Jespersen holde sin ligprædiken over søhelten Niels Juel 1 aar før dennes død. Paa s. 424 nævnes blandt de borgere i Christianssand, der tog sprogundervisning hos Ludvig Holberg under dennes ophold i byen 1705, bl. a. commerceraad Anders Sørensen Brinch. «Commerceraaden» var dengang 4 aar gammel!

Undertiden er Olsvig yderst freidig i sine slutninger og

¹ Da det gjælder deciderede kjæltringer, gjør Olsvig dem uden at blunke straks til danske. Nævnte Chr. G. Molberg var i virkeligheden født i Bergen af norske forældre, saa her er ialfald for en gang skyld Danmark uden ansvar.

konstaterer som fakta ting, som i det høieste er hypoteser. Vi har seet eksempler herpaa. Her et par til! Naar han anfører, at Romsdalsprovsten Anders Christopherssøn Lem var en fætter af svogeren, Holbergs morfader, Peder Nielssøn Lem, er saaledes dette en — saavidt vides — helt ubevist paastand. Paa s. 503 antyder Olsvig, at den Christopher Nagel, som succederede Peder Holberg (L. H.s broder) som kapellan i Herø «vel var kommen til Sønsmør, fordi hans mor var en Glad og O. Finde (sognepræsten i Herø dengang) var gift med en Glad.» Dette er taget helt ud af luften. Navnet Glad var dengang temmelig udbredt, og Nagels moder, Anna Knutsdatter (Glad), havde da heller ikke noget med Otto Findes hustru Ingeborg Birgitte Glad at gjøre. Olsvig er i det hele taget ikke heldig, naar han giver sig ud paa gjætningens gebet. Paa s. 571 siges om Froenspræsten Otto Munthes første hustru, Martha Stockfleth: «Da skiftet 1696 ikke nævner hende blandt arvingerne efter Eggert Stokflet (sic!) og Anna Glostrup maa hun vel (!) være en datter af en Cfer Stochfleth¹ spr. i Stange.» Det falder ikke her Olsvig ind at tænke paa, at nævnte Martha Stockfleth var død børnløs flere aar, før ovennævnte skifte blev holdt, og at det derfor intet kan sluttes af, at hun ikke er nævnt paa dette. Og paa et sligt fundament kuldkaster Olsvig saa uden videre alle de tidligere kilder, hvor hun anføres som hr. Eggerts datter. Han har idet hele taget absolut ikke det spor af gjætningsevne eller hvad jeg vil kalde historiske følehorn. Gjætter han, gjætter han altid galt.

Paa samme tid som Olsvig, saaledes ofte er mere end rask i sine slutninger, udviser han til andre tider en høist overdreven forsigtighed og mistro. Paa s. 24 anføres saaledes, at «med Karen Holbergs (skal være Lems) tre onkler af navnet Munthe uddøde vistnok (!) bisp Munthes mandlige afkom.» Dette «vistnok» er her mildest talt overflødig. — Paa s. 192 siges om Kroken gaard i Sogn (i parentes bemærket er det ret pudsigt, naar Olsvig under sin opregning af de større gaarde i Sogn nævner «Hafslund» og «Solvorn», men udelader Kroken), at den «skal (!) ha været adelig sædegaard.» — Paa s. 571 siger Olsvig (efter først at være fremkommet med en hypotese om Vaagepræsten

¹ Orthografien er overalt ordret gjengivet efter Olsvig.

Eggert Stockfleths fader, som han i P. T. 1890 vilde have kunnet se var urigtig), at en af hr. Eggerts sønner «rim.» var den Christian Stockfleth som 1701—4 var kapellan hos Otto Munthe. Da det ligefrem vrimler af kilder, som med største sikkerhed fastslaar, at dette er saa, er Olsvigs «rim.» her helt overflødig¹. Det samme gjælder, naar der (paa s. 522) over assessor Willum Hanssøn (eller Villum Hansen, som O. kalder ham) siger, at han «rim.» var den samme, som blev beskikket til Abel og Sofie Holbergs formynder, og at han «rim.» var søn af toldereren Hans Claussøn i dennes 1. ægteskab. Idet hele taget er alle disse «rim.», som Olsvig strør om sig med, ofte meget malplacerte, ja de virker næsten som et slags videnskabelig koketteri fra forfatterens side. Man faar undertiden indtrykket af, at han paa denne letkjøbte maade vil udstyre sin bog med et vist præg af kritisk videnskabelighed, som den ellers savner.

Bedre anvendelse kunde hans kritik imidlertid have faaet f. eks. ligeoverfor den stamtavle (paa s. 579) over efterkommere af «Anders von Plate». Denne hed saaledes bl. a. slet og ret Anders Hansen og var skriver paa Bremerholm (cfr. bl. a. P. T. 1903). (Det er vistnok Christopher Hammer paa Melbostad, der har slaaet Olsvig denne «plate»!) — Det gaar heller ikke godt an nu, anno domini 1912, at servere en slig ammestuehistorie som den (paa s. 15) om den svenske konge Carl Gustavs angivelige død foran Fredrikshald. Naar Olsvig (s. 453) siger, at det kunne være grund til at optage dette sagn til fornyet efterforskning, kan jeg forresten henvise ham til oberst C. O. Munthes «Fredrikshalds og Fredrikstens historie indtil 1720» (Chr.a 1906), hvor dette er gjort og med det resultat, at den hele historie selvfølgelig viser sig at være en blot og bar mythe og intet andet.

Jeg nævnte, at Olsvig synes totalt blottet for «historiske følehorn». Karakteristisk i saa henseende er, hvorledes han — gjort opmærksom paa, at en tyskfødt officer Richel kaldte sig de Richelieu — straks tror, at enhver officer med et franskydende navn er en forklædt tysker, og at saaledes f. eks. den førnævnte oberstløjtnant

¹ Olsvig har her paa nogle faa linjer 3 «rim.», et «vel» og et «(?)», endskjønt han behandler forlængst fastslaaede historiske fakta.

Ahasverus de Crequi de la Rosch¹ skulde have sit navn fra «et germansk Krekeberg» for at bruge den skarpsindige forfatters udtryk, ligesom han gjætter paa, at oberstløjtnantens 1. hustru (den vistnok hollandskfødte) Judithe Sveris (Sveers) egentlig hed Judithe Sverris datter (!!). Jeg maatte, da jeg læste disse geniale ethymologiske hypoteser, mindes Holbergs 193de epistel om, «hvor skammeligt græske og romerske Skribenter har forvansket nordiske Navne», i hvilken Holberg paaviser at «Troilus er ikke andet end Troels eller Truels, Paris Per Iversen, Hector Henrik Thoresen, Palamedes Palle Mikkelsen, Agamemnon Aage Mogensen, Olyses Ole Lykke» o. s. v.

Det aller værste hos Olsvig er dog, at han, selv ikke hvor det gjælder positive oplysninger og konkrete fakta, kan holde sig objektiv. En virkelig historiker lader kjendsgjernerne tale og gjør saa sine slutninger af dem. Ved læsningen af «Holbergs unge dage» kan jeg imidlertid ikke frigjøre mig fra en vis mistanke om, at Olsvig undertiden gaar den modsatte vei, og at han tværtom forsøger at indpasse sine fakta efter paa forhaand opstillede paastande. Jeg skal nævne et noksaa pudsigt og tillige ganske betegnende eksempel herpaa: Blandt de ting, som forfatteren har sat sig til opgave at bevise, er, at det skulde være «noget forskjøvet i den opfatning, at L. H. i væsentlig grad (sic!) skulde være en Munthe» (Ludvig Holbergs oldefader var, som bekjendt, biskop Ludvig Munthe i Bergen). Jeg ved — i parentes bemærket — ikke, hvorfra Olsvig har faaet dette «at L. H. i væsentlig grad skulde være en Munthe»; men det kan jo ogsaa være det samme. Olsvig mener nu altsaa dette, og har saa foresat sig at bevise det urigtige i denne opfatning. «Arven efter denne æt (Munthe) kan dog — siger Olsvig (s. 47) — ikke ha været overveiende hos L. H., da den indgaar i hans afstamning som 1 til 4, eller 1 til 8, 1 til 16; efter som man regner.» (!) Og for at give dette et prægnant udtryk, sætter han saa som overskrift over en slags ahnetavle over Ludvig Holbergs mor Karen Lems for-

¹ At Ahasverus de C. de la R. — eller de Crequi dit la Roschie, som han selv skriver sig for — har tilhørt den store og berømmelige franske de Crequi-slægt (sandsynligvis en gren, der p. g. av religionsforfølgelser er udvandret til Holland), er der ingen grund til at tvile paa. Han sees saaledes bl. a. at have ført slægtens merke, det syvgrenede plommetræ, i sit segl.

fædre: «Ludvig Holbergs afstamning paa mors side. (En af hans 16 tipolderforældre var en Munthe.)» — en noksaa eien-dommelig maade at udtrykke den kjendsgjerning paa, at Ludvig Holbergs mormoder tilhørte denne slægt! En slig ting er selvfølgelig en bagatel, men er dog i al sin naivitet betegnende for Olsvigs maade at indpasse fakta efter det «quod erat demonstrandum», som han vil have frem. Morsomt er det, at Olsvig samtidig finder, at «L. H.s sterkt udprægede musikalske sans gir os en vis interesse for hans afstamning fra Arnoldus de Fine, død 1586». «Arnoldus Orgelist» var — biskop Munthes morfader! Under sin bestræbelse for at reducere betydningen af Holbergs slægtsarv fra denne hans oldefader — som Olsvig forøvrigt ikke kan negte for, at Holberg selv stadig fremhæver, naar han taler om sine forfædre — lader han helst biskopen selv træde i skyggen af sin hustru, den før nævnte Ingeborg Sørensdatter Friis: «Bispekonen Ingeborg Friis (det er karakteristisk for Olsvigs mangel paa konsekventse, at han her lader hustruen beholde sit familienavn, medens han, som før vist, kalder Holbergs moder for Karen Holberg) har — siger forfatteren (s. 539) — utvilsomt (sic!) været en usedvanlig kraftig og dygtig kvinde.» Det er meget mulig, at dette har været tilfælde, men det kan ikke negtes, at det, Olsvig her bygger denne sin paastand paa, iethvertfald er et mere end spinkelt grundlag. Det bestaar nemlig, saavidt skjønnes, alene deri, at hendes (angivelige) søster, Maren Friis, opnaaede at blive 4 gange præstekone i Selje og efter sagnet skal have været en stridbar kvinde. Om Ingeborg Sørensdatter Friis selv, hendes personlighed og egenskaber, véd Olsvig ligesaalidt som nogen anden nogetsomhelst. Derimod omtales ofte hendes ægtefælle, biskopen, af samtiden som en kraftig og energisk mand. Efter at have oplyst, at «Ingeborg Friis blev med biskop L. Munthe mor til 4 s. og 8 d.», hvem de 8 døtre var, samt, at «gjennem disse 8 døtre blev Ingeborg Friis stammoder til en overordentlig talrig efterslegt, deriblandt ogsaa til de tre (sic!) norske slegter Munthe», ender O.: «I Karen Lems slegtsarv paa mors side har vi derfor (!!) mere grund til at søge slegtsarv efter slegten Friis end efter slegten Munthe.» Quod erat demonstrandum!

VI.

Naar jeg ser, hvorledes Olsvig har spækket sin bog med citater, ofte paa mange sider, om helt udenforliggende emner, kommer jeg uvilkaarlig til at tænke paa, hvad Holberg (i sin 37te epistel) skriver om «Autores in folio», at «ingen materie er tilsyne saa fattig, at den jo ved en habil Skribents Flid kand blive rig; thi Skribenters Capacitet er som en Giødning, hvorved alting kan gjøres fedt og frugtbart; og bestaar en Autors Ære derudi, at han kand udføre udi store Volumina, hvad som andre holde ikkun at være Materie til et eneste Blad.» Naar der saaledes i «Holbergs unge Dage» citeres side op og side ned av Molesworths skandskrift over Danmark (og det endog paa originalsproget og her og der spækket med smaa iltre parenthetiske udfald af Olsvigs eget fabrikat¹), saa fristes man om bogen at benytte Holbergs udtalelse om Krag's Christian den tredjes historie, at «den haver ingen god Fedme.»

VII.

Er det rigtig, hvad Olsvig et steds i sin bog siger om sine landsmænd paa Holbergs tid (m. h. til deres stilling til datidens «rigsmaal»), at de «var og forblev anarkiets og opløsningens repræsentanter,» saa kan disse gamle nordmænd i sine respektive grave glæde sig over i Olsvig at ha faaet en værdig efterkommer. Man er i vore dage temmelig tykhudet, naar det gjælder udskielser paa orthografiens omraade, men retskrivningen i «Holbergs unge dage» tror jeg nok alligevel vil bringe nogen hver til at falde i forbauselse. Jeg skal ikke fæste mig ved ord som fenrik (et sted har han dog, uden at det er citat², ogsaa fændrik!), verdig, fogd, frek, blet (ɔ: blevet eller blit), gresk, forferdelig, omsetning o.s.v., men hvad siger man om ord som eksis, ekserplads, bitre gramatik, komision, komandant, søsken, kapelan, indfant sig, mislyktes, milis (for milits), spidsrodd o.s.v. — Paa s. 222: «L. H. kan her i Fron (ɔ: Froen) ha arbeid sig noget fremover i

¹ Som f. eks.: «(Endog i 1880 aarene forsøgte Estrup at praktisere et præisisk Enevælde.)»

² Det er formentlig overflødig at bemærke, at, hvad der her anføres i det hele, taget ikke er taget fra citater med datidens orthografi.

kjendskab til de nyere sprog.» S. 342: «Peder Svegning, spr. Stordø, slost 1670 med prost P. Heltberg, saa der flød blod.» »Slost» paa den ene side og «flød» (med d) paa den anden! Havde Olsvig i det hele taget endnu været konsekvent i sin galskab, men han har snart bedsteforældre snart oldeforeldre; paa s. 299 findes «fæstning», paa næste side «grensefestning» o.s.v.

Endnu vildere graserer forfatteren, naar det gjælder stedsnavne. Vi har Varsjau, Søidersjø, Sjælland, Saksen, Sveis o.s.v. ved siden af Sjælland, Sachsen, Zuider-Zee. Snart skriver han Danzig og Leipzig snart Dansig og Leipsig. Hvad skal man sige om: «Reisen gik fra Ahrendahl til Larvik» eller en orthografisk bastard som Weiksel (med W og k!) Paa s. 449 har han Vestfalerfreden (med v), men paa samme linje Wismar (med w). Paa s. 383 har han Gothenborg men 5 linjer længere nede Gottenborg. Han skriver Norland, men Nordmør; snart finder vi Thisted snart Tisted, snart Flaahammer snart Flaahamer. Paa s. 377 støder vi paa Lyttich (en frygtelig bastard!), men nogle faa linjer længere nede Lyttik. Som oftest skriver han Antverp (!), men pludselig gaar — man kan vel her sige — naturen over optuktelsen, og han skriver, som andre normale mennesker, Antwerpen.

Aller mest «frek» er han dog, naar det gjælder person- og familienavne: Man kan i «Holbergs unge Dage» fryde sit øie ved slige navne som Katrine, Birgite, Søfren o.s.v. (hvilket dog ikke forhindrer forfatteren fra paa andre steder i bogen at skrive Cathrine, Birgitte og Søffren). Paa s. 303 skriver han «stiftamtmand Chr. Stochfleth», paa næste side finder vi «Stiftamtmand Chr. Stokflet (morsomt er det her at se Olsvigs konsekvente inkonsekvens: man skulde da iallefald have ventet, at han paa sidstnævnte sted ogsaa havde fornorsket mandens fornavn til Kr.!).

Paa s. 196 taler han om præsten hr. Bent Friis til Lom men 11 linjer længere nede kalder han Bent Fris (med én i). Biskop Bartholomæus Deichmann kaldes dels Deichmann (s. 279) dels — og oftest — Deikman: «Bisp Deikman» (543) — smagfuldt, ikke sandt? Oberst Eilerik (ikke Eiler) Visborgs navn skriver han snart Visborg snart Wisborg, og svogeren kaptein Vilhelm Scott kaldes snart Scott snart Schott. Han har om samme personer Borch og Bork, Vessel og Wessel, Vel-

haven og Welhaven, Wergeland og Vergeland, Svartskop og Schwartzkoph (ja endog Swartskopf), Treskov og Treschow, Skrøder og Schreuder, Lilienskjold og Lillienskiold, Hofmann og Hofman, Montagne og Montaigne, Vieregg og Vierech, Teiste og Theiste, Gertsen og Gjertsen, Coldevijn og Coldevin, Krøppelin og Krøplin, Gabell og Gabel, Stud og Stoud («Med sin hustru, Margrete Stud (faderen, Rasmus Ls Stoud, rm, bm, i Bergen) fik han en mølle...» s. 459). Enkelte navne synes Olsvig særlig at have frydet sig over at tumle rigtig ordentlig med saaledes Marlborough: Marlborough, Marleborough og — Malbrok; Thormøhlen: Thormøhlen, Thormølen, Tormøhlen og Tormølen. (Havde det været anledning til yderligere varianter, havde Olsvig nok fundet dem!) S. 95: 1690 dør prof. Ole Borch, f. 1620, Olaus Borrichius, som grundlagde Borksens Collegium...» s. 181 har vi «Borchs Collegium», paa s. 314 «Borchsens Collegium», paa s. 351 atter «Borksens Collegium». Paa s. 141: «Sønnen Otto Edvardsen ...g. Apollone Michaelsd. Schwartzkoph, d. 1738, hvis børn tog navnet Swartzkopf.» Alle, som stoler paa forfatterens førortalte minutøse nøiagtighed, maa jo her tænke, at denne senere (kognatiske) slægt skrev sit navn med «Sw» imodsætning til den oprindelige (agnatiske) slægts «Schw» — dette er imidlertid ikke saa. Ogsaa den kognatiske slægt skrev sig Schwartzkoph. Det er kun et udslag af Olsvigs sædvanlige slurveri paa navneorthografiens omraade. — Den bekjendte rektor Rasch i Christiania døber Olsvig raskt om til Rask. Er det i det hele taget mulig at gjøre feil i et navn, saa gjør han det: Lützow, bliver til Lützauf, Brun til Bruun, Juul til Juel, Burenæus til Burrenæus (og Burenæus) o. s. v. o. s. v. i det uendelige. Hvad skal man sige om sligt som Nicolai Vergeland! Enten faar man da skrive konsekvent Niels Verkland (thi Niels var han døbt, og Verkland hed gaarden, som slægten var ifra) eller ogsaa faar man — og det synes at være det rimeligste — lade manden faa beholde sit navn, slig som han selv skrev det. Ligesaa meningsløst er det — som Olsvig — at gjøre Treschow om til Treskov; thi med «skov» har da iallefald navnet intet at gjøre, havde han endnu døbt slægten om til Træsko, vilde det iallefald have angivet en antydning af navnets oprindelse (stamfaderen var som bekjendt «træskomager» eller snarere træsko-handler).

— Eller hvad gir man mig for at døbe den svenske grev Wachtmeister om til — grev Vagtmester!

Forfatteren skal være forhenværende lærer. Jeg kjenner ikke de discipliner, han har doceret; men jeg vil for hans tidligere elevs skyld haabe, at orthografi ikke har været blandt dem. Kunde man tænke sig muligheden af, at Olsvig har foresat sig — forsaavidt altsaa paa egen bekostning — i «Holbergs unge Dage» til gavns at vise, til hvilken haabløshedens forvirring vor tids sproglige anarki kan føre, saa er det iethvertfald sikkert, at han i én henseende har været heldig i denne bog. Det er forresten et ligesaa bedrøvelig som talende tegn paa, hvor afstumpet vore følelser er paa dette omraade, at ingen af de mange, der har anmeldt bogen, har fundet sig foranlediget til med et ord at paatale denne Olsvigs uanstændige mishandling af navneorthografien.

Jeg nævnte Olsvigs konsekvente inkonsekvens paa alle omraader. Her skal til slutning endnu leveres en prøve herpaa. Jeg tror ikke selv hans bitreste (for at bruke hans egen orthografi) fiender vil beskyldte Olsvig for ikke at ville være national. Han er paa enkelte steder i sin bog saa ramsaltet norsk-norsk, som det er mulig at blive: Thormod Torfason, Snorri Sturluson, Magnus Berfot, Jonsvikingasagaens øiland, Hvidingvøiane, Orkenøiar, bautasteine (!), Hardangervidda, Lesja, Granvein (Granvin har da ellers hidtil været anset for tilstrækkelig norsk!). Er det ikke som man formelig ser forfatteren vride sig i national affekation! Hans nationalfølelse tillader ikke, at fogden Peder Ullenberg († 1688) faa beholde sit kristelige navn, men han omdøber ham til Ulveberg. Han daterer sin fortale: «Oslo, august 1908». Krohnstadt (som har sit navn efter slægten Krohn) kan ikke faa være i fred, men maa fornorskes til Kronstadt, Hjørundtjord blir til Hjørungfjord o.s.v.

Samtidig opvarter han imidlertid med saa unationale former som Kingservik (en af Olsvigs frygtelige sprogbastarder!) for Kinservik, Kvindherrad for Kvinnherrerad, Fjeldberg for Fjelberg, Sørum for Søreim (det gamle Sudrheim) o.s.v. Han er saa norsk, at stadssekretær blir til Stats-Sekretær, men skriver dog academi! I samme aandedræt har han cavaleri og marsj. Han skriver fenrik men sergeant, commerceraad men kapelan o.s.v. Snart skriver han substantiver med stort snart med smaat: «Den

rige tolder og Præsident, den gamle Herman Js Garman.» Han skriver Ivar Andersen og Ivar Leganger (forresten ogsaa Iver Andersen og Iver Leganger) uden at tage det ringeste hensyn til, at disse personer selv skrev sig Iver. Det er forøvrigt helt inkonsekvent her at skrive Ivar Andersen, det maatte da iallefald blive Ivar Anderssøn; og skal man døbe gamle magister Iver om til Ivar, faar man da ligesaa godt tage skridtet fuldt ud og kalde ham Ivar Leikanger. Paa samme maade er det ingen mening i, som Olsvig, at skrive Ivar v. Ahnen; skal navnet først i den nationale støbeske, saa gjør det da iallefald til noget helstøbt noget og kald ham Ivar fon Anen eller endnu bedre, Ivar Anen, kort og godt!

Jeg kan tænke mig, at man vil spørge, hvorfor jeg har offret saa mange ord paa denne bog. Oprigtig talt, gjør jeg mig ingen illusioner m. h. til at faa paavirket forfatteren selv. En mand, der kan udgi en bog som «Holbergs unge Dage», er neppe paavirkelig for kritik. Naar jeg har leveret en saa vidt indgaaende anmeldelse af «Holbergs unge dage» er det derfor væsentlig af følgende grund:

- dels for at arbeidet skulde bli undergit den kritik, det efter min mening saa høilig fortjener og blive stemplet som det litterære makværk, det i virkeligheden er,
- dels for at vise, hvad det er for slags «videnskabelighed», som her i landet fortiden opmuntres ved offentlige stipendier. (Efter hvad jeg hører, skal forfatteren nu netop paa ny have erholdt et videnskabelig stipendium denengang af Nansenfondet til fortsatte Holbergforskninger) og
- dels endelig — ikke mindst — for at paatale den letfærdighed, hvormed den slags bøger nu ofte anmeldes især i vore aviser og det endog fra præsumptivt sagkyndigt hold.

DIS-Danmark

1 0 5 6 2 2

